Бранко ЛЕШТАНИН*

Министарство унутрашњих послова, ПУ у Краљеву

ДОИ: 10.5937/bezbednost2102154L

УДК: 351.78:334.728]:614.8(497.11)

334.728:351.759(497.11)

Прегледни научни рад

Примљен: 29. 9. 2020. године

Ревизија: 1. 7. 2021. године

Датум прихватања: 7. 9. 2021. године

Обезбеђење места догађаја од стране службеника обезбеђења

Апстракт: Примена овлашћења од стране службеника обезбеђења изазива многе контроверзе како у домаћем систему безбедности тако и у окружењу. Иако систем приватне безбедности није нов институт, већ је познат у готово свим државама, његово правно уређивање још увек није заокружено. У раду се истражују правно уређивање и поступак примене овлашћења обезбеђења места догађаја. У уводу се даје кратка упоредноправна анализа правних система држава у окружењу и неких европских држава. У другом делу анализом правних норми системског закона долази се до основних принципа за примену овлашћења службеника обезбеђења. У трећем делу анализирано је овлашћење забране уласка и боравка у иштићеном објекту као потенцијално овлашћење које може користити као основ за обезбеђење места догађаја. У четвртном делу из доступне литературе и из практичног поступања уобичава се поступање службеника приватне сигурности приликом обезбеђења места догађаја у ситуацији када не постоји изричита правна норма. Закључује се да с аспекта правне уређености и примене овог овлашћења постоје два типа правних система, да основ и границе примене овог овлашћења могу бити у кривичном и прекршајном законодавству, да тактика и начин поступања одговора оној која важи за полицијске службенике и да се *de lege ferenda* ово овлашћење мора наћи у системском закону.

* b.lestanim@gmail.com

Кључне речи: место догађаја, службеник обезбеђења, уговор, иштићени објекат.

Увод

Систем приватне безбедности какав данас постоји у Републици Србији најмлађи је у овом делу Европе јер је почео да се успоставља 2013. године доношењем *Закона о приватној безбедности* (Службени гласник Републике Србије, бр. 104/2013¹). До доношења овог закона на предузећа и запослене у таквим фирмама примењивала су се општа правила о раду, привредним друштвима и сл. У научној теорији нема јединственог става о томе да ли је за област приватне безбедности неопходно посебно законодавство, или се све њене специфичности могу уклопити у општи правни режим који важи и за све друге специфичне делатности. Међутим, с аспекта функционисања савременог друштва и улоге приватне безбедности у друштву, егзистира неколико разлога за нормативно регулисање приватне безбедности: *прво*, у друштву постоји општа друштвена потреба за контролом свих пословних активности, а тиме и приватних безбедносних активности, које су све више део видљивих задатака јавне безбедности будући да користе све већа овлашћења која могу да утичу на неповредивост и приватност грађана; *друго*, у друштву је све израженија потреба да се успостави поверење у односу на приватне безбедносне актере, а у остварењу тог поверења потребна је контрола погодности оних који поседују тај положај у друштву; и *треће*, опште потчињавање законским одредбама представља минималну гаранцију за квалитет пружених безбедносних услуга (Лабовић, 2017: 117).

Било како било, од момента доношења закона систем приватне безбедности почиње да се гради. Систем приватне безбедности јесте скуп државних и приватних субјеката који имају одређене функције

¹ Првобитни закон претрпео је још две измене: *Закон о изменама и допунама Закона о приватном обезбеђењу* (Службени гласник Републике Србије, бр. 42/2015) и *Закон о изменама и допунама Закона о приватном обезбеђењу* (Службени гласник Републике Србије, бр. 87/2018). Прве измене и допуне донеле су ново одлагање пуне примене закона, иако је већ првобитна верзија закона омогућавала довољно времена да се рад усклади. Друге измене и допуне донеле су разне новине јер су уочени проблеми у примени закона у појединим сегментима приватне безбедности (даље: Закон о приватном обезбеђењу – ЗПО).

у том систему у циљу заштите објеката, простора, лица и пословања које државне безбедносне службе не штите. Државни субјекти имају пре свега контролну, саветодавну и репресивну улогу и ту спадају Министарство унутрашњих послова, Стручни савет за унапређење приватног обезбеђења, Акредитовано тело за оцену усаглашености квалитета услуга приватног обезбеђења, Привредна комора Србије и прекршајни судови. Приватни субјекти система приватне безбедности јесу правна лица и предузетници који непосредно обављају делатности приватног обезбеђења, њихови запослени, као и удружења правних лица и предузетника за приватно обезбеђење. Сви ти субјекти имају своје функције у систему приватне безбедности. Основна функција правних лица и предузетника за приватно обезбеђење јесте непосредна заштита корисника услуга кроз делатност приватног обезбеђења применом законом прописаних овлашћења.

Према члану 46, став 1 ЗПО овлашћења службеника обезбеђења јесу: 1) издавање упозорења и наређења; 2) забрана уласка и боравка уштићеном објекту; 3) провера идентитета лица; 4) заустављање лица или превозног средства; 5) преглед лица, предмета или превозног средства; 6) привремено одузимање предмета; 7) привремено задржавање лица; и 8) употреба средстава принуде, ограничено на средства за везивање, физичку снагу, гасни спреј, посебно дресиране псе и употребу ватреног оружја.

Као што се може видети, законодавац није предвидео као посебно овлашћење обезбеђење места догађаја од стране службеника обезбеђења. Упоредноправно посматрано, словеначки *Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1)* (Uradni list RS, št. 17/2011²), *Закон о агенцијама за обезбеђење лица и имовине и приватној детективској дјелатности* (Службени гласник Републике Српске, бр. 4/2012), *Закон о агенцијама за осигурање лица и имовине и приватној детективској дјелатности* (Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, бр. 27/2004, 15/2005 и 37/2005³) и македонски *Закон за приватно обезбедување* (Службен весник на Република Северна Македонија, бр. 166/2012, 164/2013, 148/2015, 193/2015 и 55/2016⁴) такође немају изричиту одредбу о обезбеђењу места догађаја од стране службеника обезбеђења.

2 Шире у Sotlar, Dvojmoč, 2016: 15–40.

3 Шире у Ahić, 2011: 73–84.

4 Шире у Бакрески, 2016: 181–190.

Насупрот томе, хрватски законодавац одлучио се на суштинску реформу законодавства у области приватне безбедности па је тако 2020. године донет нов *Закон о приватној заштити* (Народне новине, бр. 16/2020). У члану 45 системом енумерације у закону се набраја која су то овлашћења службеника обезбеђења. Међу њима се под редним бројем 5 налази и обезбеђење места догађаја (хр. *osiguranje mjesta događaja*). Већ у члану 50 истог закона ближе се уређују законски основ и границе примене овог овлашћења⁵. То такође чини и законодавац у Федерацији БиХ *Законом о агенцијама и унутарњим службама за заштиту људи и имовине* (Службене новине Федерације БиХ“, бр. 78/2008 и 67/2013) и у Црној Гори *Законом о заштити лица и имовине* (Службени лист ЦГ, бр. 43/2018).

У немачком правном систему чак не постоји посебан закон који регулише систем приватне безбедности. Границе и основ поступања службеника приватног обезбеђења произилазе из кривичног законодавства, Савезног закона о заштити података (са Основном уредбом о заштити података), Закона о раду и сл. (Arminoski, Straub, 2019: 78–81). Супротно томе, иако је држава са прецедентним правом, Велика Британија је 2001. године, схватајући неопходност регулисања ове области, донела *Private Security Industry Act 2001*⁶. Њиме су уређене основе и границе поступања службеника обезбеђења, али без одредаба о обезбеђењу места догађаја.

Општа правила о примени овлашћења службеника обезбеђења

Примена овлашћења од стране службеника обезбеђења не може се изједначити са применом овлашћења других службеника државних органа зато што се „разликују у статусно-правном смислу и у погледу правне валоризације догађаја и последица“ (Група аутора, 2015: 56). Полицијски службеници, припадници Војске (војне полиције), служби безбедности (БИА, ВОА, ВБА), пореске полиције и других агенција за спровођење закона поседују опште законско овлашћење да примењују овлашћења када су законом испуњени услови. Службеницима обезбеђења, поред општег законског овлашћења да примењују овлашћења, законо-

⁵ Шире у Kalem, 2013: 237–252.

⁶ Доступно на <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12/contents>, 27. 9. 2020.

давац је ограничио примену овлашћења закључењем уговора и *уговарањем обима овлашћења* која се могу применити у заштити објекта, простора или лица.

Службеник обезбеђења по правилу може применити и употребити овлашћења само *за време* вршења послова физичке заштите у *штићеном објекту или простору*. Ван штићеног објекта и простора може применити овлашћења када врши обезбеђење *транспорта и преноса новца* и вредносних пошиљки, приликом патролирања. Примена овлашћења од стране службеника обезбеђења ван штићеног објекта дозвољена је и када он *обезбеђује лице*, по плану обезбеђења, на јавном месту и у непосредној близини лица које се обезбеђује (члан 46 ЗПО).

Имајући у виду да примена овлашћења може довести до повреде и ограничења одређених права и слобода човека и грађанина, законодавац предвиђа одређене принципе: принцип законитости, уговорни принцип, принцип сразмерности, принцип поступности и антидискриминациони принцип.

Принцип законитости се огледа у обавези службеника обезбеђења да примењује овлашћења само ако су испуњени законом прописани услови, да примењује само она овлашћења која су законом прописана и да поступа само на начин који је утврђен у ЗПО и прописима.

ЗПО даје службенику обезбеђења најшири оквир примене овлашћења. Пружање услуге приватног обезбеђења мора бити *уговорено* (члан 20 ЗПО) између лиценциране фирме као пружаоца услуга и правног или физичког лица као корисника услуга. Уговором се мора дефинисати *оквир* за примену овлашћења службеника обезбеђења који не може бити шири од законског оквира, али се може сузити. *Уговорни принцип* подразумева да службеник обезбеђења може применити само оно овлашћење које је уговорено, ако су испуњени законом прописани услови, на прописан начин и уз ограничења која су предвиђена уговором.

Принцип сразмерности огледа се у обавези да примена овлашћења буде извршена уз пуно поштовање људских права, посебно оних која се односе на углед, част и достојанство, и да буде сразмерна законитом циљу употребе овлашћења. Другим речима, ограничење одређених права и слобода грађана и употреба силе морају бити сразмерни угроженом добру које се брани од појединца или групе која се противправно понаша. Несразмерно ограничење права и слобода или

несразмерна употреба силе могу довести до прекорачења граница овлашћења, што представља кривично дело (Лештанин, Никач, 2016: 78). У складу са међународно прокламованим стандардима у области људских права, законодавац службеницима обезбеђења намеће и забрану мучења, нечовечног или понижавајућег поступања (члан 46 ЗПО). Службеник обезбеђења дужан је да престане са применом овлашћења када престану разлози због којих су била примењена или онда када утврди да задатак на тај начин неће моћи да изврши.

Принцип поступности наглашава дужност службеника обезбеђења да приликом примене овлашћења постигне извршење задатка са најмањим штетним последицама, односно примени најпре ону која лицу најмање штети уколико је према околностима конкрет-ног случаја дозвољено применити више овлашћења. Пре примене овлашћења службеник обезбеђења мора, у сваком конкретном случају, да изврши процену да ли овлашћење може да примени на безбедан начин, односно без угрожавања своје безбедности и безбедности других лица. Примена овлашћења од стране службеника обезбеђења не сме изазвати веће штетне последице од оних које би наступиле да их није применио. Овај принцип подразумева и да, пре примене овлашћења, службеник обезбеђења мора да се представи грађанину према коме има намеру да примени овлашћење и упозори га да ће применити овлашћење, осим ако би то могло угро-зити безбедност службеника обезбеђења или другог лица.

Примена овлашћења од стране службеника овлашћења треба да буде лишена дискриминације по полу, раси, боји коже, етничком или социјалном пореклу, језику, вероисповести, припадности мањинама, политичком, сексуалном или неком другом опредељењу, инвалидитету и др. Ово је нарочито битно приликом вршења процене да ли ће се, које и на који начин овлашћење применити, где *антидискриминациони принцип* долази до пуног изражаја.⁷

Забрана уласка и боравака у штићеном објекту

Улазак и боравак у штићеном објекту/простору ограничен је одређеним режимом који успоставља корисник услуга приватног обезбеђења, односно ималац лиценце за самозаштиту. На основу

⁷ Видети *Закон о забрани дискриминације*, Службени гласник Републике Србије, бр. 22/2009.

захтева корисника или процене ризика израђује се план обезбеђења који треба да обради и режим уласка и боравка у штићеном простору/објекту. Ако постоје било какве забране, оне се по правилу истичу на улазу у штићени простор/објекат и могу се односити на одређене категорије лица, понашања, радње или предмете чији је унос у штићени простор забрањен⁸.

Према лицу за које се утврди да неовлашћено борави у штићеном објекту/простору, службеник обезбеђења издаје упозорење, а ако и после упозорења лице не напусти штићени простор/објекат, издаје му наређење да га напусти.

Следствено томе законодавац је, између осталог, омогућио службенику обезбеђења да према лицу које улази у штићени простор/објекат и борави у њему изврши проверу идентитета, прегледа саобраћајно средство, предмете које носи па и само лице и по потреби привремено одузме предмете које по закону може одузети. Ради се о предметима: 1) чије је уношење и коришћење у заштићеном објекту забрањено, у складу са писаним процедурама заштите објекта; 2) намењеним за извршење кривичног дела или прекршаја, односно који потичу или су настали као последица извршења кривичног дела или прекршаја; 3) чије је одузимање неопходно за заштиту опште безбедности; или 4) које привремено задржано лице има код себе и могу да се употребе за самоповређивање, напад или бекство (члан 49 ЗПО).

Ако лице које неовлашћено борави у штићеном простору/објекту изрази намеру да напусти простор штићеног објекта, службеник обезбеђења мора да му омогући да без даљег задржавања напусти простор. Уколико лице одбије да се подвргне примени овлашћења, па и након упозорења или наређења одбије то исто, службеник обезбеђења неће дозволити улаз нити даљи боравак у штићеном простору/објекту. Од овог правила постоји изузетак у случају када су испуњени законом прописани услови за привремено задржавање лица. Задржати се може само осумњичени, односно лице за које постоји основи сумње да је извршило кривично дело, а које је затечено у његовом извршењу, лице затечено у вршењу прекршаја са елементима насиља и лице које код себе има предмете који могу послужити као

8 Контрола приступа у штићене објекте и просторе нарочито је дошла до изражаја 2020. године у време епидемије ковида 19, када је приступ објектима и просторима био дозвољен уз обавезно мерење температуре бесконтактним топломером и коришћење заштитних маски и рукавица.

доказ у кривичном и прекршајном поступку, односно за напад или самоповређивање (члан 50 ЗПО). *Затицање у вршењу* кривичног дела или прекршаја треба схватити као затицање учиниоца на месту извршења дела или у непосредној близини тог места, у време извршења или непосредно после извршења кривичног дела или прекршаја. Ако лице ни након примене набројаних овлашћења не напусти штићени простор/објекат, службеник обезбеђења о томе обавештава Контролни центар. ЗПО не уређује даље поступање оператера у Контролном центру, али оно што би требало да следи, јесте да оператер о свему обавести полицију која мора да изађе на место догађаја и предузме мере из своје надлежности у зависности од конкретне ситуације.

Обезбеђење места кривичног дела или догађаја

Узимајући у обзир циљеве ангажовања службеника обезбеђења, а то је заштита штићеног лица, објекта или простора, обезбеђење места догађаја представља обавезу и дужност, посебно ако је таква обавеза и уговорена.

Обезбеђење места кривичног дела или догађаја изворно представља полицијско овлашћење, односно преддоказну и претпроцесну радњу, и подразумева скуп активности које предузимају службеници обезбеђења у циљу очувања стања до доласка полицијских службеника, а које обухватају забрану неовлашћеног приступа, спречавање оштећења или уништења предмета и трагова, промене њиховог положаја и међусобног односа, као и спречавање остављања трагова који нису у вези са догађајем.⁹ У вези са свим променама насталим на лицу места треба сачинити службену белешку, видео-запис или албум фотографија (Оташевић, 2018: 15).

Место догађаја је простор на којем је предузета радња или наступила последица кривичног дела, прекршаја или другог догађаја, као и свако друго место на коме се могу пронаћи учинилац, предмети и трагови (Лештанин, 2013: 17)¹⁰. Граница места догађаја обухвата простор на коме постоје потенцијални материјални тра-

9 Прилагођено на основу Милетић (2001: 48).

10 Место догађаја треба разликовати од места извршења кривичног дела које, према теорији јединства која је усвојена у нашем кривичном законодавству, представља сваки простор где је извршилац кривичног дела радио или био дужан да ради, као и простор где је у целини или делимично наступила последица дела (прилагођено на основу Јовашевић, 2018: 81).

гови у вези са предметом увиђаја. *Материјални траг* је свака видљива или голим оком невидљива материјална промена настала на месту догађаја, на жртви или на учиниоцу, која је у узрочној вези са кривичним делом, прекршајем или било којим другим догађајем (Лештанин, Никач, 2016: 218).

Изричита законска одредба која би давала основ и поставила границе примене обезбеђења места кривичног дела или догађаја од стране службеника обезбеђења у домаћем правном систему не постоји. Међутим, у склопу примене овлашћења забране уласка и изласка у/из штићеног објекта службеник обезбеђења може обезбедити и место догађаја. Но, пре тога примена овог овлашћења мора бити уговорена са корисником услуга тако да писани уговор представља основ и њиме се могу поставити границе примене обезбеђења места догађаја. Том приликом службеник обезбеђења може, ако су испуњени законом прописани услови, применити и друга овлашћења (привремено задржавање, привремено одузимање предмета и сл.). Просторна граница, као и код сваког другог овлашћења, јесте штићени објекат или простор где се ово овлашћење може применити. Уколико се место догађаја налази ван штићеног објекта или простора, не постоји могућност примене било ког овлашћења, па самим тим ни обезбеђења места догађаја. Просторна граница може бити проширена и ван штићеног објекта код обезбеђења транспорта вредносних пошиљки, код патролирања и обезбеђења лица. У том случају примена овлашћења долази у обзир само у оквиру трасе кретања која се мора дефинисати писаним процедурама. Поступање ван ових просторно-правних граница инкриминисано је као прекршај за који је законодавац предвидео *новчану казну* од десет до осамдесет хиљада динара (члан 79, став 1, тач. 10 ЗПО) и забрану обављања одређених делатности од три месеца до једне године као *заштитну меру* (члан 79, став 3 ЗПО).

Поред тога границе и основ за примену овог овлашћења можемо наћи и у одредбама кривичног (материјалног и процесног) законодавства међу кривичним делима против правосуђа и одредбама о незаконитим доказима. У питању је кривично дело помоћи учиниоцу после извршеног кривичног дела из члана 333 *Кривичног законика* (Службени гласник Републике Србије, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019; даље: КЗ). Код овог кривичног дела

службеник обезбеђења може бити кривично одговоран ако свесно сакрије извршиоца дела, прикрије средстава коришћена приликом извршења дела, прикрије трагове или на било који други начин помогне извршиоцу да не буде откривен. Запређена казна за основни облик кривичног дела јесте алтернативно новчана казна или казна затвора до три године. Квалификациона околност код овог кривичног дела јесте казна запређена за кривично дела које се прикрива тако да је за први тежи облик прописана казна затвора од шест месеци до пет година ако се прикрива кривично дела за које је запређена казна затвора до пет година. Други тежи облик дела за који је прописана казна затвора од једне до осам година постоји ако се пружи помоћ учиниоцу кривичног дела за који је прописана казна доживотног затвора (Јовашевић, 2017: 277).

Увиђај је најважнији извор материјалних (макро и микро) трагова и предмета кривичног дела, као и релевантних информација, због чега је обезбеђење места догађаја од стране полицијских службеника изузетно значајно¹¹. Нарушавање места догађаја, оштећење, уништење или контаминација трагова са места догађаја могу се спречити применом овлашћења и поступака првог полицајца који стиже на место догађаја (Киурски, 2014: 201), али и обезбеђењем места догађаја од стране службеника обезбеђења. Уколико увиђај није извршен у складу са законом, ако су том приликом прибављени незаконити докази, или је на било који начин дошло до одређених злоупотреба, читав кривични поступак губи смисао.¹² Према изричитој законској одредби незаконитим се сматрају докази који су, непосредно или посредно, сами по себи или према начину прибављања у супротности са Уставом, Закоником о кривичном поступку, другим законом или општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, осим у поступку који се води због прибављања таквих доказа, па се на таквим доказима не може заснивати судска одлука (члан 16, став 1 *Законика о кривичном поступку*, Службени гласник Републике Србије, бр. 2/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 и 35/2019).

11 У одређеним ситуацијама и службеника обезбеђења (прим. аут.).

12 У судској пракси је било неколико покушаја да се пред Врховним касационим судом побијају судске пресуде ванредним правним лековима указујући на незаконитост доказа прикупљених на увиђају (Кзп ОК 3/07 од 25. 1. 2008, Кзз 855/2015 од 22. 10. 2015, Кзз 37/2017 од 19. 1. 2017., Кзз1477/2018 од 31. 1. 2019. и Кзз 1231/2019 од 26. 11. 2019), али су захтеви одбијени као неосновани. Шире у Писарић, 2016: 201–217.

Уколико се пође од става да је доказни материјал једино средство за утврђивање истинитости навода оптужбе и одбране које учесници у кривичном поступку износе пред суд, јасно је да државни органи, који у току криминалистичке обраде уопште, па и у току обраде места кривичног догађаја, припремају доказну грађу, морају бити на висини повереног задатка (Жарковић, Лајић, Ивановић 2010: 72). То важи и за службенике обезбеђења иако према закону за њих не постоји овлашћење за вршење обезбеђења места догађаја као што то изричито постоји за полицијске службенике.

Место догађаја које треба обезбедити обично се налази у самом штићеном објекту или простору, или у његовој непосредној близини, односно у објекту/простору где се налази штићено лице, као и на траси кретања патроле или службеника који обезбеђују транспорт вредносних пошиљки. Поступање првог службеног лица полиције на месту догађаја, али и сваког другог службеног лица које учествује у његовој обради¹³, не сме да буде импулсивно, брзоплето ни стихијско, већ осмишљено, смирено и систематично, што у појединим случајевима није лако остварити (Жарковић, Лајић, Ивановић 2010: 76). Разлог је то што се са основним циљем (обезбеђењем места догађаја) морају ускладити и неки други циљеви, а пре свих: пружање помоћи повређеним лицима, омогућавање рада различитим спасилачким службама, лишење слободе или непосредно гоњење учиниоца затеченог на делу односно у близини места извршења, као и посебна заштита појединих предмета и трагова (Жарковић, Бјеловук, Кесић, 2012: 37).

Прва и основа дужност службеника обезбеђења јесте позивање *хитне медицинске помоћи* и пружање прве помоћи лицима за које може претпоставити да су животно угрожена. Основне обавезе су и *отклањање могуће опасности* по живот и здравље људи (нпр. искључивање електричне струје или гасних инсталација код пожара) и обавештавање осталих служби (*полиција, ватрогасци* и сл.)¹⁴. Колико год је то могуће, службеник обезбеђења треба да запази распоред свих предмета и трагова пре него што се место догађаја евенту-

13 Самим тим и службеника обезбеђења (прим. аут.).

14 Оташевић наглашава да код проналаска тајних лабораторија опојне дроге треба водити рачуна је да изложеност штетним материјама буде сведена на минимум. Само место догађаја, када су у питању тајне лабораторије за производњу дрога, може бити веома ризично с обзиром да су на њему присутне разне хемикалије које су често отровне и запаљиве (Оташевић, 2018: 15).

ално наруши и да уочи свако нарушавање места догађаја како би на то указао полицијским службеницима и увиђајној екипи. У томе му значајно могу помоћи мобилни телефони, таблети и друга средства која поседују камеру, помоћу којих се место догађаја може фиксирати снимањем или фотографисањем.

Предмети и трагови на лицу места подложни су променама како услед механичког дејства присутних лица тако и услед *климатских услова*. Због тога службеник обезбеђења, до доласка полицијских службеника, треба да предузме мере заштите предмета и трагова од утицаја неповољних климатских услова (киша, снег, ветар, јако сунце, високе температуре и сл.). Посебна заштита значајних предмета и трагова остварује се прекривањем, тј. адекватним постављањем приручних средстава (најлона, непромочивог платна, дасака, различитих посуда и сл.) преко најзначајнијих предмета и трагова, а само када то није могуће, њиховим изузимањем и склањањем на погодније место (Група аутора, 2015: 37).

Сва лица која се затекну на лицу места треба *идентификовати* и уписати њихове податке које треба предати полицијским службеницима. Таква лица се могу и позвати да остану на лицу места до доласка полицијских службеника, али се не могу задржати. Задржати се може само осумњичени, односно лице за које постоји основи сумње да је извршило кривично дело, а које је затечено у његовом извршењу, лице затечено у вршењу прекршаја са елементима насиља и лице које код себе има предмете који могу послужити као доказ у кривичном и прекршајном поступку, односно за напад или самоповређивање (члан 50 ЗПО).

Овде се ради о привременом задржавању које може трајати само до доласка полицијских службеника и извршава се у штићеном објекту или простору. Службеник обезбеђења у обавези је да о привременом задржавању лица одмах обавести полицију. Задржано лице мора да буде под непосредним надзором службеника обезбеђења, како не би својим понашањем или пропуштањем дужне радње угрозило своју безбедност или безбедност других лица, изазвало оштећење или уништење имовине или проузроковало штету другом законом штићеном добру.

О затеченом стању и предузетим мерама приликом обезбеђења места кривичног дела или догађаја, службеник обезбеђења извештава полицијске службенике након њиховог доласка на место

догађаја. То конкретно подразумева опис затечених предмета и трагова, евентуалних промена насталих на лицу места до доласка полиције уз назначење узрока који су до тих промена довели, податке о лицима затеченим на лицу места, податке о лицима која су привремено задржана, предају привремено одузетих предмета и обавештавање о другим мерама и радњама које су предузете ради обезбеђења места догађаја. Доласком полицијских службеника не завршава се активност службеника обезбеђења већ он мора у свему да поступи по налозима полицијских службеника и да им пружи сву неопходну помоћ у даљем обезбеђењу места догађаја уколико се то од њега захтева.

Закључак

С аспекта нормативне регулисаности система приватне безбедности егзистирају два типа правних система: 1) правни системи у којима постоји посебан пропис којим се уређује приватно обезбеђење и 2) правни системи у којима је приватно обезбеђење у општем правном оквиру као и остали привредни субјекти. С аспекта уређености обезбеђења места догађаја у првом типу постоје две врсте прописа: 1) прописи којима је обезбеђење места догађаја предвиђено као овлашћење службеника обезбеђења и 2) прописи који не садрже изричиту одредбу о обезбеђењу места догађаја. Наш законодавац је изабрао први тип система, али пропис не садржи изричиту одредбу о обезбеђењу места догађаја.

Обезбеђење места догађаја представља овлашћење службеника обезбеђења за које важе сва општа правила која важе и за друга овлашћења службеника обезбеђења, а то су: принцип законитости, уговорни принцип, принцип сразмерности, принцип поступности и антидискриминациони принцип. Како основ и границе примене обезбеђења места догађаја нису постављене изричитом законском одредбом, то се у кривичном (материјалном и процесном) и прекршајном законодавству могу наћи одредбе које нам указују на важност обезбеђења места догађаја.

Тактика поступања службеника обезбеђења у обезбеђењу места догађаја идентична је тактици поступања полицијских службеника, уз минимално прилагођавање оквирама за поступање службеника обезбеђења. Примарни циљ обезбеђења места догађаја мора бити очување

затеченог стања предмета и трагова на лицу места до доласка полицијских службеника, као главни предуслов за прикупљање доказа.

Препорука за нашег законодавца *de lege ferenda* јесте да се у системском закону уреде основи и границе примене обезбеђења места догађаја, а у секундарној легислативи начин и тактика поступања службеника обезбеђења.

Литература

1. Arminoski, V., Straub, T. (2019). Komparativna pravna analiza međunarodne kriminalističke saradnje u oblasti privatne bezbednosti između Savezne Republike Nemačke i Republike Severne Makedonije. *Kriminalistička teorija i praksa* 6(11): 69–85.
2. Ahić, J. (2011). Javno-privatno partnerstvo u oblasti sigurnosti u BiH. *Kriminalističke teme* 11(1–2): 73–84.
3. Бакрески, О. (2016). *Приватен безбедносен сектор во Република Македонија – Легитимација и регулација, у „Приватна безбедност во XXI век: искуства и предизвици“, Меѓународна научна конференција приватна безбедност во XXI век: искуства и предизвици, Скопје, стр. 181–190.*
4. Група аутора (2015). *Приручник за обуку службеника приватног обезбеђења*. Криминалистичко-полицијска академија, Београд.
5. Жарковић, М., Лајић, О., Ивановић, З. (2010). Полицијско постопање приликом обезбеђења места кривичног догађаја као предуслов за успешну форензичку идентификацију. *Наука, безбедност, полиција* 15(2): 71–86.
6. Жарковић, М., Бјеловук, И, Кесић, Т. (2012). *Криминалистичко поступање на месту догађаја и кредибилитет научних доказа*. Криминалистичко-полицијска академија, Београд.
7. *Закон за приватно обезбедување*, Службен весник на Република Северна Македонија, бр. 166/2012, 164/2013, 148/2015, 193/2015 и 55/2016.
8. *Закон о агенцијама за обезбјеђење лица и имовине и приватној детективској дјелатности*, Службени гласник Републике Српске, бр. 4/2012.
9. *Закон о агенцијама за осигурање лица и имовине и приватној детективској дјелатности*, Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, бр. 27/2004, 15/2005 и 37/2005.

10. *Закон о агенцијама и унутарњим службама за заштиту људи и имовине*, Службене новине Федерације БиХ, бр. 78/2008 и 67/2013.
11. *Закон о забрани дискриминације*, Службени гласник Републике Србије, бр. 22/2009.
12. *Закон о zasebnem varovanju (ZZasV-1)*, Uradni list RS, št. 17/2011.
13. *Закон о заштити лица и имовине*, Службени лист ЦГ, бр. 43/2018.
14. *Закон о приватној безбедности*, Службени гласник Републике Србије, бр. 104/2013, 42/2015 и 87/2018.
15. *Закон о приватној заштити*, Народне новине, бр. 16/2020.
16. *Законик о кривичном поступку*, Службени гласник Републике Србије, бр. 2/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 и 35/2019.
17. Јовашевић, Д. (2018). *Кривично право – општи део*. Досије, Београд.
18. Јовашевић, Д. (2017). *Кривично право – посебни део*. Досије, Београд.
19. Kalem, D. (2013). *Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite*. *Sigurnost* 55(3): 237–252.
20. Киурски, Ј. (2014). *Значај увиђаја као доказне радње за истрагу*, у „Тужилачка истрага: регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени“, Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 197–206.
21. *Кривични законик*, Службени гласник Републике Србије, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
22. Лабовић, Д. (2017). *Нормативна регулатива приватне безбедности Републике Србије – достигнућа и перспективе*. *Безбедност* 59(1): 115–136.
23. Лештанин, Б., Никач, Ж. (2016). *Коментар Закона о полицији*. Пословни биро, Београд.
24. Лештанин, Б. (2013). *Приручник за примену новог ЗКП за полицијске службенике и друга лица задужена за примену закона*. Пословни биро, Београд.
25. Милетић, С. (2001). *Појмовник полицијског права: значење 650 појмова из области унутрашњих послова*. Службеник гласник, Београд.

26. Оташевић, Б. (2018). Процедуре на месту откривања тајних лабораторија за производњу дрога. *Безбедност, полиција, грађани* 14(1): 3–20.
27. *Правилник о начину примене овлашћења службеника обезбеђења*, Службени гласник Републике Србије, бр. 59/2019.
28. Пресуда Врховног касационог суда Србије бр. Кзп ОК 3/07 од 25. 1. 2008.
29. Пресуда Врховног касационог суда Србије бр. Кзз 855/2015 од 22. 10. 2015.
30. Пресуда Врховног касационог суда Србије бр. Кзз 37/2017 од 19. 1. 2017.
31. Пресуда Врховног касационог суда Србије бр. Кзз1477/2018 од 31. 1. 2019.
32. Пресуда Врховног касационог суда Србије бр. Кзз 1231/2019 од 26. 11. 2019.
33. *Private Security Industry Act 2001*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12/contents>, доступан 27. 9. 2020.
34. Sotlar, A., Dvojmoč, M. (2016). *Private Security in Slovenia: 25 Years of Experiences and Challenges for the Future*, у „Приватна безбедност во XXI век: искуства и предизвици“, Међународна научна конференција приватна безбедност во XXI век: искуства и предизвици, Скопје, стр. 15–40.

Crime Scene Protection by Private Security Officers

Abstract: *The exercise of authority by private security officers causes many controversies both in the domestic security system and abroad. Although the system of private security is not a new institute, being already known in almost all countries, the legal regulation has not yet been completed. The paper examines the legal regulation and the procedure for the exercise of the authority of crime scene protection. The introduction provides a brief comparative legal analysis of the legal systems of the neighboring countries and a number of other European countries. In the second part, the analysis of the legal norms leads to the basic principles for the enforcement of the authority by private security officers. The third part analyzes the power relating to prohibition of entry and stay in the protected facility as a potential authority that can*

be used as a basis for crime scene protection. In the fourth part, from the available literature and from the practical procedure, the actions of the private security officer during the crime scene protection in the situation when there is no explicit legal norm are shaped. It is concluded that from the aspect of legal regulation and enforcement of this authority, there are two types of legal systems, that the basis and limits of enforcement of this authority can be in criminal and misdemeanor legislation, that the tactics and manner of exercise correspond to these applied by police officers and that this power must find its place de lege ferenda in the systemic law pertaining to this area.

Keywords: *crime scene, private security officer, contract, protected facility*